

Halk Edebiyatının Temel Kavramları

Şükrü BAŞTÜRK¹

GİRİŞ

Halk edebiyatı; halk ozanlarının veya adı belli olmayan kimselerin, yarattıkları şiir, destan, hikâye vb. türleri içine alan edebiyattır. Bu edebiyat, geniş halk kitlelerinin edebî zevk, düşünce, inanç ve hayat görüşlerini sade bir dille aktaran eserlere sahiptir. Halk dilinin güzel ve etkileyici bir biçimde kullanıldığı bu eserlerin bireylerin düşünce, duygu ve hayallerinin biçimlendirilmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Ayrıca bu ürünlerin kültürlendirme, değişik mesajlar aktarma yönünden de önemli işlevleri olup eski çağlardan beri bir eğitim aracı olarak kullanılmaktadır. Türk töresi, inancı ve toplumsal kurallarını anlatan bu edebî ürünler, çocukların ve gençlerin farkında olmadan benimseyebileceği eğitici unsurlarla doludur.

Halk edebiyatı ürünleri; içinden çıktığı toplumun beklentilerini, umutlarını ve hayata bakışını, yansıtmanın yanında o toplumun kültürel ve manevi değerlerini de saklar ve korur. Çünkü milletlerin geleceklere, genç bireylerin kendileriyle ve çevreleriyle uyumuyla mümkündür. Bu ürünler, sanat amacı gütmeyen süssüz, sade ve konuşma diliyle yazılması; çocukların ve gençlerin dil gelişimine, algı ve dikkat özelliklerine uygun olması nedeniyle onlardan eğitim-öğretimde rahatlıkla yararlanılabileceği anlamına gelmektedir. Ancak seçilen metinlerin gerek dil gerekse zihinsel olarak öğrencilerin gelişimine

¹ Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, basturk@uludag.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8319-9507

Duvara yaslan yârim
 Duvar cefa götürmez
 Sineme yaslan yârim
 Caminin müezzini yok
 İçinin düzeni yok
 Çok memleketler gezdim
 Misget'ten güzeli yok
 Daracık daracık sokaklar
 Misget şeker topaklar
 Pul pul olsun dökülsün
 Seni öpen dudaklar
 Caminin ezan vakti
 İçinin düzen vakti
 Ben Misget'i yitirdim
 Sonbahar gazel vakti
 Gökte yıldız sayılmaz
 Çiğ yumurta soyulmaz
 Üç'er avrat almayan

Hiç erkekten sayılmaz (<http://www.asikveysel.com/turku-sozleri/misket-guvercin-ucuverdi.htm>)

VEZİN: Bkz. Ölçü.

KAYNAKLAR

- Alptekin, A. B. (2009). *Âşık Veysel*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Alptekin, A. B. (2018). *Efsane Ve Motifleri Üzerine*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Birdoğan, N. (2001). *Şah İsmail Hatai, Yaşamı ve Yapıtları*. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Boratav, P. N. (1988). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınları.
- Cemiloğlu, M. (2005). *Türkçe Öğretimi*. Bursa: Alfa Akademi.
- Düzgün, D. (1997). *Âşık Mevlüt İhsanî, Hayatı, Sanatı ve Şiirlerinden Seçmeler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Elçin, Ş. (1981). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Eliade, M. (1993). *Mitlerin Özellikleri*. İstanbul: Simavi Yayınları.
- Erdal, K. (2020). *Örneklerle Değerler Eğitimi*. Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Ergin, M. (1989). *Dede Korkut Kitabı I*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Günay, U. (1990). "Halk Şiirinde «Ayak» Konusunda Düşünceler", *Milli Folklor*, I, 2, 8: 32-34.
- Günay, U. (2018). *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği Ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Karadağ, M. (2004). *Türk Halk Edebiyatı Anlatı Türleri*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Kardaş, M. N. ve Koç, R. (2018). *Dil ve Edebiyat Eğitiminin temel Kavramları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, D. (2007). *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kurt, B. (2020). "Türkülerde Alkış ve Kargış Kullanımı". *Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 29-1, s. 189-199
- Miyasoğlu, M. (1999). *Dede Korkut Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Oğuz, M. Ö. (2001). *Halk Şiirinde Tür, Şekil Ve Makam*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Olgun, Y. (1989). *Tarihi Bursa Efsaneleri (Derleme, İnceleme)*, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halk Bilimi Anabilimi Dalı, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Bursa.
- Özalp, Ö. H. (2017). *İki Güzel İnsan. (haz.) M. Gözükara, & İ. K. Özalp, İki Yürek Bir Oldu Sazsız Atışma /Şiir*. Ankara: Sage Yayıncılık.
- Öztürk, A. (1986). *Türk Anonim Edebiyatı*. İstanbul: Bayrak Yayımcılık.
- Pekin, N. S. & Karaman, N. N. (1982). *Temel Edebiyat Bilgileri*. İstanbul: Nimetoğlu yayınları.
- Sakaoğlu, S. (2018). *Efsane Araştırmaları*. Konya: Kömen Yayınları.
- Seyidoğlu, B. (2016). *Erzurum Efsaneleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Seyidoğlu, B. (2017). *Mitoloji üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Şahin, H. (2021). *Türkçede Organ İsimleriyle Kurulmuş Deyimler*. Bursa: Türk Ocakları Derneği Bursa Şubesi.
- Yabgu, M. Â. (1992). "Kayseri/Talas'ta söylenen bilmeceler", *Milli Folklor*, 2 (15). s. 38-40.
- Yılar, Ö. (2010). *Halk Bilimi ve Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- <http://www.asikveysel.com/turku-sozleri/misket-guvercin-ucuverdi.htm>. ET, 11.08.2023.
- <https://www.turkudostlari.net/soz.asp?turku=14609>. ET, 11.08.2023.